
Om å bli en god lege

HAR DU LEST?

Sir William Osler (1849 – 1919)

For minst to generasjoner av leger stod sir William Osler (1849–1919) som den største av alle indremedisinere, kanskje også av alle leger.

Han vokste opp i Canada, studerte medisin i Toronto og ved McGill-universitetet, ble professor i fysiologi ved McGill i 1874, professor i Philadelphia i 1884, ved Johns Hopkins i 1889 og i Oxford i 1905. Han var først og fremst kliniker og lærer. To sykdommer er knyttet til hans navn: polycytemia vera og teleangiectasia hereditaria hemorrhagica, og han skrev egenhendig den første store, moderne lærebok i indremedisin *The principles and practice of medicine* i 1892. Jeg arvet den åttende

utgaven fra 1912 etter min morfar, Peter F. Holst, professor i indremedisin (1). På første side hadde han limt inn et fotografi av Osler, Regius Professor of Medicine at Oxford University.

Oslers fundament var todelt. Den ene var vitenskapen: the science of medicine. Den andre var humanistisk kultur. Han var glødende interessert i antikken, og han var bibliofil – egentlig biblioman. Hele sitt liv var han en lesende og skrivende mann.

Som kliniker og lærer hadde han åpenbart en intens karisma. Han gav pasienter og studenter følelsen av at han interesserte seg spesielt for dem. En av hans elever, Robert Bennett Bean, noterte flittig mesterens ord, og hans sønn, den kjente indremedisineren William Bennett Bean, utgav dem som en samling aforismer fra Oslers "bedside teachings and writings" (2). De bærer preg av hans evne til å si ting slik de satte seg fast i studentene. Det er utallige artikler om ham, jf. begrepet Osleriana, og nevrokirurgen Harvey Cushing skrev en biografi i to bind (3). Hele JAMAs julenummer i 1969 var dedikert til William Osler (4).

Denne boken er en serie forelesninger ("addresses"), først og fremst rettet til medisinstudenter. Den første utgaven kom i 1904, og den er trykt opp mange ganger. Mitt eksemplar er fra 1945. Boken har spilt en enorm rolle. I mange år ble den forært alle nye amerikanske leger av et legemiddelfirma. Jeg kjøpte boken i 1962, og oversendelsesbrevet fra legemiddelfirmaet er limt inn. Her står det: "We hope that as you read this book you will appreciate and share Sir William's inspiration, his breadth of vision and, above all, his persistent search of truth."

Boken begynner med avskjedsforelesningen for avgangskullet ved University of Pennsylvania 1. mai 1889. Den har samme tittel som boken – *Aequanimitas*. Det betyr sinnsliekevekt, tålmodighet og overbærenhet. Dette er legens viktigste egenskap – "an infinite patience and an ever-tender charity". En av hans elever refererer: "He taught us that the treatment of the patient was the most important element in the treatment of disease, that the patient, not the disease, was the entity" (2). Boken avsluttes med forelesningen *The master-word in medicine*, og mesterordet var arbeid.

Vår kollega Arvid Vatle har laget et norsk sammendrag av boken, og kalt det *Ein blomkran til Sir William Osler* (5). Det er et nydelig stykke arbeid, og han sier i innledningen: ". . . boka (har) vore min trufaste fylgjesvein gjennom 37 år og Osler har vore min medisinske og menneskelege mentor." Følg hans eksempel!

Senere generasjoner av leger har av og til gjort opprør mot denne boken og kalt den viktoriansk, humørløs, paternalistisk, elitistisk og moralistisk (6). Men Osler maktet å kombinere sin tids vitenskapelige medisin og humanisme. Han satte pasienten i sentrum, og han gav medisinen et mål og et moralsk grunnlag som preget hele første halvdel av det 20. århundre. Søker vi etter våre røtter, er det her vi finner dem.

Peter F.Hjort

Sandvika

LITTERATUR

1. Osler W. The principles and practice of medicine. New York: Appleton, 1892. (8.utg. 1912).
2. Bean RB, Bean WB. Sir William Osler. Aphorisms from his bedside teachings and writings. Springfield: Thomas, 1961.
3. Cushing H. The life of Sir William Osler. 2 bd. London: Oxford University Press, 1940.
4. William Osler commemorative issue. JAMA 1969; 219 (nr. 12).
5. Vatlø A. Aequanimitas. Ein liten blomestran til Sir William Osler (1849–1919). Utposten 1999; 28: nr. 7 – 8 (julebilag).
6. Weissman G. Against Aequanimitas. Hosp Pract, June 1984: 159 – 6.

Publisert: 10. desember 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 10. juli 2026.